

Üstad Hazretleri Birinci Mektup'ta geçen hayat mertebelerini neye dayanarak yazmıştır; hadis veya ayet mesnedi var mıdır?

"Birinci tabaka-i hayat: Bizim hayatımızdır ki, çok kayıtlarla mukayyettir.

"İkinci tabaka-i hayat: Hazret-i Hızır ve İlyas Aleyhimesselemin hayatlarıdır ki, bir derece serbesttir. Yani, bir vakitte pek çok yerlerde bulunabilirler. Bizim gibi beşeriyet levazimatıyla daimî mukayyet değillerdir. Bazen, istedikleri vakit bizim gibi yerler, içerler; fakat bizim gibi mecbur değillerdir..." (1)

Hızır (as), İsrailoğullarının yola gelmeyeceklerine iyice kanaat getirince, kendisini onların arasından ayırması ve gökyüzüne kaldırması için Cenab-ı Hak'tan niyaz etti. Cenab-ı Hak da İlyas (as)'ın bu duasını kabul ederek ona kavminden ayrılmasına ve semaya yükseltilmesine izin verdi.

İbn Asakir, İbn İshak'tan şöyle rivayet ediyor:

«Bizim arkadaşlarımızın naklettiklerine göre, Âdem vefat edeceği zaman çocuklarını biraraya topladı ve onlara şöyle dedi:

«Ey evlatlarım, Cenab-ı Hak kesinlikle yeryüzüne azap indirecektir. Benim cesedim sizinle beraber mağarada kalsın. Ne zaman indirir, beni gönderin ve Şam arazisinde defnedin.»

Âdem (as)'in cesedi çocuklarıyla beraberdi, Cenab-ı Hak, Nuh (as)'ı peygamber olarak gönderdiği zaman o, cesedi yanına aldı. Cenab-ı Hak tufanı yeryüzüne gönderdiği zaman, yeryüzü sulara gark oldu. Hz. Nuh (as) üç çocuğuna cesedi emredilen mağaraya götürüp defnetmelerini söyledi. Çocuklar:

«Yeryüzü vahşet içerisindedir. Ünsiyet verilecek hiç kimse yok. Ve biz yolu da bulamayız. Fırsat ver ki insanlar emin olup çoğalınca kadar bekletelim.»

dediler. Nuh onlara:

«**Âdem, Allah'ın katında kendisini defneden kişinin kıyamete kadar diri kalması için niyazda bulunmuştur.**»,

dedi. Buna rağmen Âdem'in cesedi Hızır gelinceye kadar durdu. Âdem'i defneden Hızır'dır ve bundan dolayı da Cenab-ı Hak onu dilediği kadar yaşatacaktır.»

İmam Nevevî "*Tehzîbü'l-Esma ve'l-Lugat*" isimli kitabında, bazı hadîslere dayanarak Hazret-i Hızır'ın ölmediğini ve kıyamete kadar yaşayacağını beyân ediyor.

İbnü's-Salah da şöyle diyor: Ulemânın çoğuna göre Hz. Hızır hâlâ yaşıyor.

"Üçüncü tabaka-i hayat: Hazret-i İdris ve İsâ Aleyhimeselâmın tabaka-i hayatlarıdır ki, beşeriyet levazimatından tecerrüdle, melek hayatı gibi bir hayata girerek nuranî bir letâfet kesb eder. Âdetâ beden-i misalî letâfetinde ve cesed-i necmî nuraniyetinde olan cism-i dünyevîleriyle semâvatta bulunurlar."

"(Ey Muhammed)! Kitapta İdris'e dair söylediklerimizi de an. Çünkü o, dosdoğru bir peygamberdi, Onu yüce bir yere yükselttik."
(Meryem, 19/56-57)

Bu ayet, Hz. İdris'in göğe yükseltildiğini bildiriyor. Bundan murad, mekân bakımından onu, yüce bir mevkiye yükseltmektir. Bu görüş, daha uygundur. Çünkü "mekân" kelimesiyle birlikte zikredilen "**yükseltme**" işi, derece bakımından değil de mekân bakımından yükseltme olur.(2)

İdris (as)'a göklerin sırları açılmış olup Allah Teâlâ onu diri olarak göğe kaldırmıştır.(3)

Hz. İdris'in de Hz. İsa (as) gibi göklere yükseltildiği ve hayatta olduğu kabul ediliyor. Nitekim bir rivayette,

"Dört zat vardır ki, hâlâ hayattadır. Bunlardan Hızır ve İlyas yerde, Hz. İsa ve Hz. İdris de gökte hayat sürmektedirler." (4) denilmektedir.

"Dördüncü tabaka-i hayat: Şüheda hayatıdır. Nass-ı Kur'ân'la, şühedanın, ehl-i kuburun fevkinde bir tabaka-i hayatları vardır. Evet, şüheda, hayat-ı dünyevîlerini tarik-i hakta feda ettikleri için, Cenâb-ı Hak, kemâl-i kereminden, onlara hayat-ı dünyeviye benzer, fakat kedersiz, zahmetsiz bir hayatı âlem-i berzahta onlara ihsan eder. Onlar kendilerini ölmüş bilmiyorlar. Yalnız kendilerinin daha iyi bir âleme gittiklerini biliyorlar, kemâl-i saadetle mütelezziz oluyorlar, ölümdaki firak acılığını hissetmiyorlar. Ehl-i kuburun çendan ruhları bâkidir; fakat kendilerini ölmüş biliyorlar. Berzahta aldıkları lezzet ve saadet, şühedanın lezzetine yetişmez."

"Allah yolunda öldürülenlere 'Ölüdür!..' demeyin. Aslında onlar diridirler, fakat siz bunu bilemezsiniz." (Bakara, 2/154)

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sanma. Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah'ın, lütfünden kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayıp rızıklandırılmaktadırlar. Arkalarından kendilerine ulaşamayan (henüz şehit olmamış) kimselere de hiçbir korku olmayacağına ve onların üzülmeceklerine sevinirler." (Âl-i İmran, 3/169, 170)

Abdullah bin Abbas (ra)'dan rivayet edildiğine göre, Resulullah Efendimiz (asm) hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır:

"Uhud savaşında kardeşlerimiz şehit olunca, Allah onların ruhlarını yeşil kuşların içine yerleştirdi. Onlar cennet nehirlerinden içerler, meyvelerinden yerler ve Arş'ın gölgesi altında asılı bulunan altın kandillere konarlar."

"Onlar yiyecek ve içeceklerinin tadını, eğlenip dinlendikleri yerin güzelliğini görünce de: 'Kardeşlerimizin cihaddan uzak durmamaları ve savaştan yüz çevirmemeleri için, bizim cennette rızıklandırıldığımızı onlara kim bildirecek?' dediler."

"Allah Teâlâ: 'Sizin arzunuzu onlara ben duyururum.' buyurdu. Bunun üzerine bu âyetler indi." (Ebu Davud, Cihad, 25)

"Beşinci tabaka-i hayat: Ehl-i kuburun hayat-ı ruhanîleridir. Evet, mevt, tebdil-i mekândır, ıtlak-ı ruhtur, vazifeden terhistir; idam ve adem ve fenâ değildir. Hadsiz vakiatla ervâh-ı evliyanın temessülleri ve ehl-i keşfe tezahürleri ve sair ehl-i kuburun yakazaten ve menâmen bizlerle münasebetleri ve vakıa mutabık olarak bizlere ihbaratları gibi çok delâil, o tabaka-i hayatı tenvir ve ispat eder. Zaten beka-i ruha dair [Yirmi Dokuzuncu Söz](#), bu tabaka-i hayatı delâil-i kat'îye ile ispat etmiştir."

İnsan, ruhlar âleminde başlayan yolcuğu ile rahm-ı maderden dünyaya gelip, çocukluk, gençlik ve ihtiyarlıktan sonra ölüm ile kabir âlemine geçecektir. Kıyametin kopmasından sonra da haşir, hesap ve sırat gibi çetin safhalardan geçecektir. En nihayetinde cennet veya cehennem ile son bulan bir ebed yolcusudur. Kabir âlemi bu yolculuğun ilk merhalesidir.

Bu beşinci hayat tabakası olan kabir hayatında, cesetten ziyade ruh hâkimdir. Dünyadan tamamen farklı bir âlemdir. Kabir, dünyadan ileri, cennetten geri olan bir geçiş âlemidir. Bu âleme bekleme salonu mânasına gelen; [âlem-i berzah](#) da denilmiştir.

Kıyametin kopması ve yeniden dirilmenin başlaması ile son bulacak bir âlemdir. Bu kabir hayatı ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurlarından bir çukur şeklinde tanzim edilmiştir. İnsan ameline göre bu âlemde ağırlanacaktır. Ruh ile beraber, beden de azap veya mükâfata mazhar olacaktır.

Bedenin azab ve mükâfata mazhar olması, [acbü'z-zeneb](#) denilen ve yok olmayan bir madde vasıtası ile olacağını, ehl-i sünnet âlimleri bildirmişlerdir.

İbn Ebi'd-Dünyâ'nın naklettiği bir haberde de Rasulullah (asm)'a: **"Ölüler birbirini bilir mi?"** diye sorulunca, Rasulullah (asm) şöyle cevap buyurdu:

"Evet, nefsim yed-i kudretinde olan Allah'a yemin ederim ki onlar, kuşların ağaçların tepelerinde birbirlerini bildiği (tanıdıkları gibi) birbirlerini bilirler."(5)

Ebû Katâde ve Câbir'den tahric edilen ölülerin kefenlerinin güzel yapılması ile alâkalı hadis-i şerifin Suyûtî ve Beyhakî tarafından rivayet edilen şeklinde:

"Muhakkak ki onlar kabirlerinde birbirlerini ziyaret ederler."

Cümlesi de yer almaktadır.(6)

Bu hususta Abdullah b. Mübârek'in de şöyle dediği rivayet edilir:

"Kabir ehli haberleri beklerler. Bir ölü oraya gittiği zaman ona **'Falan ne yaptı, filan ne yaptı?'** diye sorarlar. Birisi için: **'O öldü, size gelmedi mi?'** deyince: **'İnnâ lillâh ve İnnâ İleyhi Râciûn.'** derler ve: **'Bizim yolumuzdan başka yola gitti o.'** diye ilave ederler."(7)

Birgivî bu konuyu işledikten sonra, vasiyet etmeden ölenlerin berzaha konuşamayacaklarını ve berzah ehlinin suallerine cevap veremeyeceklerini ilave eder.(bk.age, s. 85.)

Tabîinden Sa'id b. el-Müseyyeb (v. 94/712) de:

"Bir adam öldüğü zaman (daha önce ölmüş olan) çocuğu onu, seferden dönen gaibin karşılandığı gibi karşılar." demiştir.(8)

Yine Hz. Ömer (ra)'den rivayet edilen bir hadisinde Rasulullah (asm), Hz. Musa (as)'ın Allah Teâlâ'ya dua edip, Hz. Âdem (as) ile görüşmeyi dilediğini ve Yüce Allah'ın, henüz hayatta iken ve uyanıkken, Hz. Âdem (as)'ı Hz. Musa'ya gösterip ve birbirleriyle konuşmuş olduklarını haber vermiştir. (9)

Dipnotlar:

- 1) bk. [Mektubat, Birinci Mektup.](#)
- 2) bk. Fahrüddin Er-Râzi, Tefsir-i Kebir Mefâtihi'l-Gayb, Akçağ Yayınları: 15/371-372.
- 3) bk. Fîf Abdu'l-Fettah Tabbar Me'al-Enbiyâ, I/842.
- 4) bk. Bilmen, Ömer Nasuhi, Tefsir, 4/2034.
- 5) bk. Suyûtî, B. el-Keib, V/144.
- 6) bk. Suyûtî, Büşra'l-Keib, v. 147 b; Suyûtî, Şerhu Süneni'n-Nesâî, IV / 34; Hasan el-'Idvî, ag.e, s. 73; Abdullah Siracud.
- 7) bk. İbnu'l-Kayyim, a.g.e. s. 19: Birgivî, R. Fî Ah. Etfâlî'l-Müslimin, s. 85.
- 8) bk. İbnu'l-Kayyim, age, s. 19; Rodosîzâde, age. v. 25 a.
- 9) bk. Ebu Davud, Sünen, Sünne, 17, c. W, s. 226.